

GH. PAPUC, *Tomis I. Aprovizionarea cu apă a cetății Tomis în epoca romană și romană târzie*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2005, 145 p. 128 p. + 17 ilustrație.

Apărută la o editură cunoscută pentru publicarea literaturii istorice referitoare la Dobrogea, lucrarea domnului Gheorghe Papuc reprezintă primul volum al mult-așteptatei serii monografice *Tomis* și cuprinde: *Cuvânt înainte* (p. 5–10), *Introducere* (p. 11–14),

I. Despre geografia și hidrogeologia Dobrogei (p. 15–20), *II. Apa la romani* (p. 21–37), *III. Romanii pe țărmul vest-pontic și la gurile Dunării* (p. 38–46), *IV. Tomis – metropola Pontului* (p. 47–64), *V. Apa la Tomis* (p. 65–69), *VI. Galeriile tomitane* (p. 70–81), *VII.*

Apeductul din Tomis (p. 82–94), *VIII. Concluzii* (p. 95–98), *Rezumat* (p. 99–106), *Abrevieri* (p. 107–113), *Bibliografie* (p. 114–128) și *Ilustrații* (p. 129–145).

Cuvântul înainte este semnat de profesorul Alexandru Suceveanu. După o scurtă trecere în revistă a activității arheologice la Tomis și în special a specialiștilor constănțeni (evocându-i aici pe Vasile Canarache și Adrian Rădulescu), domnia sa salută apariția acestui volum și „visează cu ochii deschiși” la titlurile seriei monografice *Tomis*, stabilind temele și nominalizând autorii îndreptățiți să se ocupe de acestea.

În *Introducere*, domnul Gheorghe Papuc explică alegerea temei aprovizionării cu apă a Tomisului, temă ce nu s-a bucurat de o atenție prea mare din partea specialiștilor, aceasta și datorită faptului că munca în cazul identificării și săpării unui apeduct este dificilă, „iar în urma unor zeci de sondaje în care situațiile se repetă, întreaga activitate de cercetare arheologică poate fi așezată în 2–3 pagini de elaborare științifică”. Autorul amintește aici și toate etapele aprovizionării cu apă a unui oraș antic și dificultățile ce sunt întâmpinate în această realizare – probleme privind proprietățile pe care le traversează un apeduct, realizarea de galerii sau amplasarea în anumite puncte a unor fortificații permanente de tip *burgus*, care aveau și rolul de a apăra apeductul.

După necesarele informații de natură tehnică din primul capitol, în următorul, *Apa la romani*, domnul Gheorghe Papuc redă etapele aprovizionării cu apă a unui oraș: identificarea sursei de apă, stabilirea traseului și a tipului de apeduct (acesta din urmă putând fi din tuburi ceramice, din țevă de plumb, de tip galerie, din zidărie – *canalis structilis*, și sub presiune), igiena, colectarea și distribuția apei, la care se adaugă unele considerații

privind situația apei la Roma, bazându-se pe izvoarele antice (Vitruvius și Frontinus). În capitolele III și IV, autorul realizează o schiță istorică a zonei istro-pontice în epoca romană și a metropolei acesteia, Tomis, insistând pe cercetările efectuate la termele orașului.

În capitolul V se prezintă izvoarele antice (Ovidius) și moderne referitoare la aprovizionarea cu apă a orașului antic, acestea din urmă relatându-ne și descoperirea unor apeducte.

Partea cea mai importantă a lucrării o reprezintă, desigur, capitolele VI și VII, în care sunt tratate sistemele de aprovizionare cu apă a Tomisului și a teritoriului acestui oraș – galerii subterane, apeducte de tip *canalis structilis*, conducte ceramice (cele din urmă specifice așezărilor rurale) –, la cercetarea multora dintre acestea participând și autorul lucrării, unele rezultate fiind publicate anterior chiar de acesta.

Concluziile, rezumatul în limba franceză, abrevierile, vasta bibliografie și ilustrația (desene și fotografii de calitate acceptabilă) întregesc lucrarea.

În final, nu putem să nu facem o observație de natură „tehnică” asupra cărții. Probabil că aceasta a fost „extrasă” dintr-o lucrare inedită mai amplă, autorului scăpându-i câteva greșeli (la p. 87, nota 15 se face trimitere la nota 128, deși capitolul are doar 37, iar la p. 92, nota 29 se trimite la p. 125–126, unde se găsește bibliografia). Acestea nu știrbesc lucrarea experimentatului arheolog tomitan, făcând-o utilă tuturor specialiștilor preocupați de zona istro-pontică în epoca romană.

DOREL PARASCHIV